Ediţii vestite ale Bibliei la Biblioteca Teleki-Bolyai

BÁNYAI RÉKA
Biblioteca Judeţeană Mureş

Între cele 200 mii de volume care se află în colecţiile Bibliotecii Teleki–Bolyai, aproximativ o mie sunt ale ***Sfintei Scripturi***, dintre care acum prezentăm exemplarele cele mai rare şi valoroase. Varietatea acestora se datorează necesităţilor pe care au fost menite să le servească, a diferitelor epoci şi stiluri de artă ale căror semne le poartă. Există printre ele ediţii mari şi grele in folio şi volumaşe "de buzunar", cărţi bogat ornamentate sau ilustrate, iar altele care îşi poartă frumuseţea numai prin acurateţea literelor tipărite sau scrise de mână. Unele provin din cele mai vestite ateliere tipografice a Europei de altădată; altele poartă semnificaţie locală. Cândva au aparţinut bibliotecilor personale, şcolare şi călugăreşti din Transilvania: lângă cea mai renumită colecţie de carte a cancelarului Samuel Teleki, numeroase biblii se regăsesc în fondurile fostului Colegiu Reformat din Târgu-Mureş, ale mănăstirii franciscane din Călugăreni (judeţul Mureş) şi ale altor colecţii mai mici păstrate acum în biblioteca noastră.

Cărţile sfinte folosite în liturghie erau confecţionate ca nişte opere de artă – mari, grele, împodobite cu metale şi pietre preţioase, închizători şi legături ornamentate etc. Împreună cu celelalte componente sacre (arhitectura, pictura, muzica şi costumaţia), au fost menite să stârnească admiraţia săracilor.

Biblioteca Teleki–Bolyai nu conţine asemenea exemplare, cunoscute mai ales prin ţări occidentale, cu o cultură de carte mult mai bogată. Bibliile regăsite în fondurile noastre, de cele mai multe ori, ne impresionează mai puţin prin aspectul fizic, şi mai mult prin viaţa lor.

Reamintim, că până la sfârşitul Evului Mediu, în afara textelor originale ebraice, arameice şi greceşti, era cunoscută doar traducerea latină a Sfântului Ieronim, realizată în jurul anului 400 p.Chr. Aceasta creează prima oară unitatea celor două ***Scripturi***, care până atunci erau privite ca fiind corpuri de text diferite. (Şi mai târziu, cercetătorii care o studiază din punct de vedere strict literar susţin că această unitate este cu totul accidentală, provenită doar din practica bisericească.)

Fiind versiunea cea mai răspândită, ea a primit denumirea de ***Vulgata*** şi în decursul secolelor a fost copiată, miniată şi legată de mii de călugări prin

BDD-A19277 © 2003 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:54 UTC)

toate mănăstirile lumii creştine. Una dintre valorile unice ale bibliotecii noastre este un codex de format mic. ***Vulgata***, pe care o conţine, provine din prima jumătate a secolului al XIV-lea. Manuscrisul executat pe pergament este o lucrare exemplară a copiatorului şi miniatorului anonim. (Realizarea unui asemenea codice a durat în jur de un an, în cursul căruia copiatorul a scris aproximativ 800 de mii de cuvinte.)

Pe lângă valoarea în sine a unei asemenea rarităţi, ***Codicele Koncz*** este deosebit de preţios fiindcă a păstrat în paginile sale al şaselea monument de limbă maghiară, denumită ***Marosvásárhelyi Sorok és Glosszák.*** Cele 55 de cuvinte ale însemnărilor marginale oferă informaţii preţioase despre stadiul limbii maghiare de la începutul secolului al XV-lea. Descoperirea codicelui este cât se poate de aventuroasă: bibliotecarul colegiului reformat din Târgu-Mureş, Koncz József, l-a găsit în anul 1860 printre vechiturile date spre vânzare din castelul Rhédey din Sângeorgiu de Pădure[1]. Cumpărând şi donând volumul bibliotecii colegiului, convins de valoarea bibliofilă a ***Vulgatei***, însă nedescoperind semnificaţia însemnărilor de limbă maghiară, publicarea şi cercetarea acestora urma să se efectueze numai după aproape o sută de ani, în 1955, de către bibliotecarul Farczády Elek şi lingvistul Szabó T. Attila.

La sfârşitul Evului Mediu, deja în epoca premergătoare artei tiparului, s-au născut traduceri parţiale ale ***Bibliei***, mai ales a ***Noului Testament***, în 33 de limbi. Cu toate că biserica romano-catolică, prin conciliul de la Trident (1545-1563), interzice traducerea ***Sfintei Scripturi*** în limbi naţionale, şi în continuare recunoaşte doar autenticitatea şi valabilitatea ***Vulgatei,*** reprezentanţii Reformei cu ajutorul noului instrument al tiparului, editează cărţile sfinte în tot mai multe limbi şi exemplare.

Cum şi prima carte lansată în 1455 de inventatorul Gutenberg era ***Biblia***, şi în secolele următoare toate tiparniţele renumite ţin să editeze „lucrarea de bază" a creştinismului. În această perioadă, când tipograful, editorul şi redactorul deseori era aceeaşi persoană, îndeplinitorii acestor roluri sunt şi ei literaţi de seamă. Ediţiile ***Bibliei*** de limbă ebraică, greacă şi latină, respectiv cele bi- şi trilingve şi cele poliglote sunt dotate cu mai multe feluri de indexuri, trimiteri şi comentarii ale teologilor culţi. Aparatura critică serioasă contribuie la eliberarea noilor ediţii, serveşte cercetarea ştiinţifică, dar şi teologia pastorală de toate zilele.

Samuel Teleki încearcă să achiziţioneze cât mai multe dintre ediţiile bibliofile şi valoroase ale ***Bibliei*** pentru biblioteca sa. În cadrul colecţiei de 40.000 de cărţi, chiar alcătuieşte o colecţie mai mică de biblii, care – conform

[1] Însemnare m. p. a lui Koncz József pe pagina de gardă a codicelui. MS. 365. 8o

BDD-A19277 © 2003 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:54 UTC)

spiritualităţii şi practicii tradiţionale – ocupă primul loc pe rafturi şi în catalogul tipărit al bibliotecii.

După exemplul Sfântului Ieronim, renumitul umanist olandez Erasm din Roterdam traduce ***Noul Testament*** în limba latină, revizuind şi textul grecesc prin compararea a cinci manuscrise diferite. Ediţia îngrijită de Erasm a devenit lucrarea de referinţă a teologilor servind şi drept bază pentru traducerea lui Luther. Exemplarul cumpărat de ctitorul Teleki a apărut în 1519 în atelierul Frobenius din Basel.

Biblioteca fostului colegiu reformat păstrează un volum tradus şi îngrijit de Erasm, valoros datorită posesorului lui de altădată: ***Biblia*** apărută la Zürich[2] a fost cumpărată de umanistul transilvănean, Apáczai Csere János (1625-1659), în timpul studiilor din Olanda, acest fapt fiind consemnat însuşi de savantul cartezian pe partea interioară a copertei: *Constat stif. 25. Joh. Ts. Apátz. Ao 1649 Maji 19 Ultrajecti.*

Încă din perioada în care literatura religioasă se răspândea prin manuscrise, acestea erau ornamentate cu iniţiale colorate. Mai târziu, tiparul a preluat această practică, iniţial prin folosirea gravurii în lemn şi apoi a celei din metal. Cele mai frumoase biblii ilustrate din secolele al XV-lea şi al XVI-lea s-au realizat în vestitul atelier al familiei Giunta din Veneţia. Această tipografie s-a specializat spre a servi cerinţele bisericii, în acest scop liturghierele şi bibliile au apărut în foarte multe ediţii şi număr mare de exemplare. Spre deosebire de majoritatea bibliilor mari, voluminoase in folio, tipografii Giunta au tipărit cărţi de format mic, uşor de mânuit. Exemplarele aflate la noi au aparţinut cândva mănăstirii franciscane din Călugăreni[3], respectiv bibliotecii profesorale a gimnaziului romano-catolic din Târgu-Mureş[4].

Cel mai renumit editor al ***Sfintei Scripturi*** este tipograful francez Robert Estienne (Stephanus), totodată şi filolog cult. A realizat 11 ediţii ale ***Vechiului***, şi 12 ale ***Noului Testament.*** El a alcătuit paginaţia versetelor în forma în care sunt folosite şi astăzi. Printre exemplarele posedate ale bibliilor lui Estienne se găsesc şi ediţii bilingve în limbile greacă-latină, ebraică-latină etc.

---

[2] ***Biblia Sacra utrisque Testamenti...*** Tiguri, Christophorum Froschoverum, 1539. Cota: Bo-2772

[3] ***Biblia Sacra...***Basel, Thomas Guarinus, 1578, cota 0620. ***Biblia cum concordantiis Veteris et Novi Testament...***Venetiis, Giunta, 1519, cota 0817. ***Biblia ad vetustissima exemplaria castigata.*** Antverpen, Christophor Plantin, 1565, cota 0734, etc.

[4] ***Biblia Sacra.*** Norimbergae, Fridericus Peypus, 1530. Cota: 08419.

BDD-A19277 © 2003 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:54 UTC)

Biblia Hebraica apărută în 1543 la Paris conține cărțile ***Profeţilor*** şi ***Regilor*** în cinci volume şi este considerat exemplar rar.[5]

Dacă am dori să reprezentăm istoria marilor case de edituri din Europa din secolele XVI-XVIII prin diferitele ediţii ale bibliei, şirul ar fi complet: în custodia noastră se regăsesc tipăriturile familiilor de tipografi Giunta, Stephanus, Oporinus, Froben, Plantin şi Elzevir. O adevărată raritate este ***Biblia*** în limba siriană apărută la Viena în 1555.[6]

Bibliile poliglote au înlesnit interpretările de text prin compararea versetelor biblice aşezate în coloane paralele, în diferite limbi. Cele mai frecvente versiuni sunt cele bilingve: ebraică-latină şi greacă-latină şi trilingve: ebraică-greacă-latină. Patru ediţii poliglote ale ***Bibliei*** sunt mai importante fiind folosite şi astăzi de către cercetătorii textelor biblice. ***Poliglota din Londra***[7] în 8 volume a fost tipărită cu sprijinul lui Oliver Cromwell, sub îngrijirea episcopului Brian Walton. Redă textul în 9 limbi: ebraică, samariteană, caldeeană, etiopiană, siriană, persană, arabă, greacă şi latină vulgară. Traducerile în limbile etiopiană şi persană înseamnă un plus faţă de ***Poliglota din Paris*** (1629-1645), apărută cu câţiva ani dinainte versiunii din Londra. Exemplarul achiziţionat de Teleki a apărut între anii 1657–1669 şi este unul dintre cele 8 exemplare inventariate din lume, ale căror pagini poartă un chenar roşu, liniile despărţind traducerile în diferite limbi.

Deja în Evul Mediu existau şi alte tipuri de cărţi de referinţă ale ştiinţelor biblice: conform însemnărilor de pe coperte, franciscanii din Călugăreni foloseau adesea o concordanţă întitulată ***Biblia Alphabetica***[8] pentru regăsirea termenelor sau citatelor paralele din ***Scriptură.***

Lângă bibliile apărute în limbi clasice, biblioteca are o colecţie semnificativă şi din bibliile în diferite limbi naţionale: franceză, germană, anglosaxonă, engleză, olandeză şi polonă. Majoritatea acestora provin de la studenţi pelerini: după studii efectuate în străinătate, reîntorcându-se în ţară, deseori au donat cărţi fostului colegiu. Amintim ca o curiozitate traducerea protestantă a ***Bibliei*** în limba franceză, apărută la Lyon în 1553[9], care provine din biblioteca mănăstirii franciscane din Călugăreni. (Primele traduceri ale

---

[5] Cota: Tq-1/d

[6] ***Novum Testamentum syriacum.*** Viennae, Michael Cymbermann, 1555. Cota: Tq-21 b.

[7] ***Biblia Polyglotta.*** London, Thomas Roycroft, 1657-1669. Cota: Tf-1.

[8] ***Biblia alphabetica.*** Coloniae, opera et impensa Melchioris Novesiani, 1535. Cota: 0535.

[9] ***La Sainte Bible.Tome I.*** Lyon, Jean de Tournes, 1553. Cota: 01473.

BDD-A19277 © 2003 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:54 UTC)

Sfintei Scripturi în Franţa datează din 1535 pentru protestanţi şi 1566 pentru catolici.)

În timp ce traducerile precedente ale ***Bibliei*** în limba germană s-au bazat pe ***Vulgata,*** Martin Luther a fost primul care a folosit textele antice primare. Traducerea integrală a ***Bibliei*** apare în 1534 în tipografia lui Hans Lufft din Wittenberg, fiind considerată baza limbii germane literare, de unde provine şi denumirea de ***Lutherdeutsch.*** Succesul şi popularitatea ***Bibliei*** lui Luther n-au fost depăşite de nici o altă carte; cunoscând numeroase reeditări încă în timpul vieţii autorului, ea a deschis drumul unificării culturii germane. Volumul aflat în colecţia Teleki este o reeditare din Regensburg, 1756, deja poartă semnele barocului cu frontispiciu şi gravuri pompoase.

Lucrarea lui Luther a servit drept exemplu pentru pregătirea traducerilor şi în celelalte limbi naţionale. Acestea, la rândul lor, au o semnificaţie inapreciabilă la consolidarea limbilor literare. Şi pe meleagurile noastre apar oameni de cultură obsedaţi de gândul de a traduce şi tipări biblii pe înţelesul tuturor. În lipsa mijloacelor materiale şi spirituale, uneori chiar împotrivindu-se autorităţilor laice şi bisericeşti, ei duc acest vis totuşi la îndeplinire. Biblioteca noastră se mândreşte cu o colecţie reprezentativă a tuturor ediţiilor importante de biblii vechi, maghiare şi române.

Prima traducere integrală a ***Bibliei*** în limba maghiară a fost realizată în curs de trei ani de un colectiv condus de Gáspár Károlyi (cca. 1530-1591), iar tipărirea celor 2412 pagini a durat un an şi jumătate. Prin contribuţia adusă la formarea limbii literare, cartea numită după locul tipăririi şi ***Biblia de la Vizsoly***, pentru cei de confesiune reformată reprezintă traducerea de bază în limba maghiară. Din prima ediţie din 1590, astăzi sunt inventariate aproximativ 50 de exemplare, dintre care două (una completă, iar una care conţine doar ***Vechiul Testament***) se află la Biblioteca Teleki.[10]

Majoritatea cărţilor vechi au o poveste aventuroasă. Nu face excepţie nici ***Biblia de la Oradea,*** ale cărei exemplare le găsim în toate fondurile bibliotecii, două chiar între cărţile soţiei lui Samuel Teleki. Principele Gheorghe Rákóczi I a propus reeditarea ***Bibliei lui Károlyi***, înfiinţând atelierul din Oradea, unde tipograful Ábrahám Szenci Kertész începe în 1657 tipărirea ei. Ocuparea oraşului de către turci determină transferarea tiparniţei la Cluj. ***Biblia de la Oradea*** apare de fapt la Cluj, în anul 1661.

---

[10] ***Szent Biblia az az: Istennec O es Wy testamentvmanac... szent könyuei.*** Visolban MDXC Mantskovit. Cotele: Tf-4 b/4, Thf-4

[11] ***Szent Biblia***… Amsterdam, M. Tótfalusi Kis Miklós Költségeivel, 1685. Cota: Tho-44 b.

BDD-A19277 © 2003 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:54 UTC)

Trebuie amintit poate cel mai mare angajament în istoria ***Bibliei*** protestante maghiare. La cererea bisericii protestante, Miklós Kis de Tótfalu (1650-1702) este trimis în Olanda să se îngrijească de editarea unei revizuiri a traducerii lui Károlyi. Cu acest scop, el îşi însuşeşte meseria de tipograf la un nivel strălucit şi devine sculptor de litere cu renume european. Suportul financiar de acasă oprindu-se, el tipăreşte pe cheltuiala proprie o biblie în format mic, într-o frumoasă prezentare grafică, pe care o pune în vânzare la un preţ accesibil şi oamenilor simpli. ***Biblia de la Amsterdam*** (1685) s-a dovedit extrem de populară, fiind plagiată de mai multe ori.[11]

Traducerea ***Bibliei*** realizată de preotul calvinist György Csipkés de Komárom (1628-1678) este superioară din punct de vedere stilistic şi lingvistic celei realizate de Károlyi. Destinul zbuciumat al cărţii a făcut ca ea să fie cunoscută mult mai târziu: apare la Leiden în 1718[12] pe cheltuiala oraşului Debreţin şi imediat ajunge în centrul luptelor confesionale. Cele mai multe exemplare au fost confiscate de Episcopia catolică din Eger şi depozitate timp de 30 de ani, apoi arse în public. Este unicat exemplarul de lucru al lui Komáromi Csipkés: textul ***Bibliei de la Vizsoly*** (ediţia Amsterdam, 1645) cu corecturile şi modificările sale, acest volum fiind donat bibliotecii lui Teleki de către descendenţii traducătorului.[13]

Prima traducere catolică a ***Bibliei*** în limba maghiară apare la Viena în 1626. În ciuda învrăjbirii confesionale seculare, principele protestant Gabriel Bethlen a sprijinit apariţia ei împreună cu arhiepiscopul catolic Pázmány Péter şi curtea de la Viena. Traducerea realizată de iezuitul Káldi György s-a bazat pe ***Vulgata,*** şi a contribuit la dezvoltarea limbii literare asemenea ***Bibliei de la Vizsoly.***

Proeminenţii celorlalte confesiuni se îngrijesc şi ei de traduceri pentru adepţii lor: episcopul luteran János Bárány solicită existenţa bibliei în fiecare casă. Pentru o îndeplinire mai eficientă, el însuşi traduce ***Noul Testament*** din limba greacă, în 1754.[14] În anii 1620, cancelarul Transilvaniei Simon Péchi (cca. 1570-1643) traduce în proză cartea ***Psalmilor*** pentru uzul sabatarienilor. Manuscrisul cuprinde 224 file, parţial scrise de însuşi Péchi, în rest copie

---

[12] ***Magyar Biblia, avagy az Ó és Új Testamentom könyveiből álló tellyes Szent Irás.*** Leyden, 1685. (Anul 1685 de pe pagina de titlu nu indică anul ediţiei, ci terminarea pregătirii ediţiei pentru tipar.) Cota: To-7 a/2.

[13] ***Szent Biblia...*** Amstelodámban. Jansonius János költségével 1645 esztendőben. To-7 a/1.

[14] ***A mi Urunk Jesus Kristusnak Új Testamentoma.*** Laubánban, Schill Miklós betűivel, 1754. To-13.

BDD-A19277 © 2003 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:54 UTC)

contemporană, este unicat provenit de la Biblioteca Gimnaziului Unitarian din Cristuru-Secuiesc.[15]

În fondul actual al Bibliotecii Teleki-Bolyai, se regăsesc de asemenea toate ediţiile importante ale ***Scripturii*** în limba română: ***Noul Testament de la Bălgrad*** (1648) apărută în tipografia domnească de la Alba Iulia a principelui Gheorghe Rákóczi I.[16] ***Biblia de la Bucureşti*** (1688) într-o legătură deosebit de frumoasă, pe colţurile copertei cu imaginea celor patru evanghelişti, conform prescripţiilor referitoare la cărţi religioase[17]. Un exemplar al ***Bibliei de la Blaj*** (1795) a fost colecţionat de Teleki însuşi[18]. Îngrijit imprimat în două culori, bogat ornamentat cu chenare şi frontispicii din frunze şi flori, ***Noul Testament*** apărut în 1818 este una dintre cele mai artistice tipărituri a Mănăstirii din Neamţ[19].

Pe lângă ediţiile cumpărate de contele Teleki pentru scopurile bibliotecii şi în sprijinul cercetărilor ştiinţifice, s-au păstrat şi bibliile personale ale familiei lui. Acestea păstrează însemnări valoroase referitoare la viaţa lor. Printre ele se numără un volum de ***Psalmi***, pe care l-a primit Samuel Teleki în anul 1746 de la tatăl său, şi pe care l-a donat soţiei sale cu prilejul Crăciunului, în anul 1770[20]; volumul în care a notat datele naşterii nepoţilor săi[21]; ***Biblia*** din copilărie a fiului său, Domokos[22], într-o legătură artistică din Debreţin etc. Cea mai valoroasă este o biblie cu o legătură reprezentativă barocă transilvană, care a păstrat însemnările autobiografice ale ctitorului nostru[23]. Iniţial a aparţinut soţiei sale, Susana Bethlen de Iktár, moştenindu-se în familie de mai multe generaţii. Poartă ex-librisul şi lozinca familiei: *Deus providebit.*

---

[15]Cota: MS 0448

[16] Cota: o-29.258

[17] Cota: f-1.199

[18] Cota: Tf-4 b/2.

[19] Cota: Bo-22.503.

[20] ***Szent Dávid királynak és prófétának százötven Soltári.*** Kolozsvárt, Pap Sándor, 1740. Cota Thd-81.

[21] ***Szent Biblia.*** Pozsony és Pest, Füstkuti Landerer Mihály, 1804. Cota: Thq-20 a/2.

[22]***Szent Biblia...*** Basel, Im Hof Rodolf János, 1751. Cota: Tho-45 b.

[23] ***Szent Biblia...*** Ultrajectum, W. Reers János által, 1737. Cota. Tho-43 b.

BDD-A19277 © 2003 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:54 UTC)

BIBLIOGRAFIE

❖ Bottyán János, ***A magyar biblia évszázadai.*** Budapest, Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, 1982.

❖ Deé Nagy Anikó, ***Régi bibliák egy erdélyi könyvesházban, a marosvásárhelyi Teleki-Bolyai könyvtárban***. În: ***A magyar művelődés és kereszténység***. II. Budapest – Szeged, Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság, 1998. p. 631-643.

❖ Ecsedy Judit, ***A könyvnyomtatás Magyarországon a kézisajtó korában, 1473-1800.*** Budapest, Balassi Kiadó, 1999.

❖ Flocon, Albert, ***Universul cărţilor.*** Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1976.

❖ ***A Marosvásárhelyi Sorok és a Marosvásárhelyi Glosszák.*** Bevezetéssel, jegyzetekkel közzéteszi Farczády Elek és Szabó T- Attila. Bukarest, Kriterion Könyvkiadó, 1973.

❖ Péchi Simon, ***Kiadatlan rabbinikus írásai.*** Budapest, Osiris Kiadó, 1999.

❖ Spielmann Mihály, ***Contribuţii la reconstituirea bibliotecii personale a lui Apáczai Csere János.*** În: ***Biblioteca şi cercetarea,*** VII. 1983. p. 204-217.

❖ ***Az olvasás kultúrtörténete a nyugati világban.*** Budapest, Balassi Könyvkiadó, 2000.

❖ ***Világirodalmi Lexikon.*** Budapest, Akadémiai Kiadó, 1970. I. kötet.

Famous Bibles at Teleki-Bolyai Library

Abstract

There are arround one thousand bibles at Teleki-Bolyai Library and many of them are considered to be among the most valuable religious books of the world. There are different types, different editions and various sizes, but all of them are famous because of the letters, the ornaments and images they present or because of the printing houses that made them. We have to mention that Samuel Teleki, the founder of Teleki-Bolyai Library, tried to buy as many bibles as possible for his library and he even organized some kind of special collections of them.

Most of the bibles we may fiind at Teleki-Bolyai Library impresse us not necessarily because of their aspect, but because of their history. One of them is a little sized ***Vulgata***, a manuscript copied in the first part of the 14th century.

BDD-A19277 © 2003 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:54 UTC)

Codicele Koncz is very appreciated and valuable, that is because of the notes written on its pages and considered to be the sixth monument of Hungarian language; it dates from the beginning of the 15th century.

Some of the bibles printed at Venice by the famous familly Giunta may also be seen at this library. They were printed in the 15th-16th centuries and, at one moment, they were in the posession of the Franciscan Abbey from Călugăreni, Mureş County.

Robert Estienne' s work is represented by numerous bilingual bibles and among them the famous ***Biblia Hebraica*** (1583).

In fact, all the well-known famillies from Europe are well represented at Teleki-Bolyai Library: Giunta, Stephanus, Oporinus, Froben, Plantin, Elzevir. Among them, a real masterpiece: ***Syrian Bible*** (Vienna, 1555).

A special place is occupied by the poliglote bibles, such as: ***Poliglota din Londra***, printed in 9 languages with the help of Oliver Cromwell; ***Poliglota din Paris*** (1657-1669). A unique collection is represented by the so-called „national Bibles", written in diferent national languages: French, German, English, Polish etc. Among them, ***Biblia lui Luther***, republished at Regensburg in 1756.

We also have to mention that there is a representative collection of the most important Romanian and Hungarian Bibles. Among them: ***Biblia de la Viszloly*** (1520), in two copies; ***Biblia de la Oradea***; ***Biblia de la Amsterdam***, printed by Miklós Kis de Tótfalu (1685); the first Catholic Bible in Hungarian (Vienna, 1626); ***Noul Testament*** de la Bălgrad (1648); ***Biblia de la Bucureşti*** (1688); ***Biblia de la Blaj*** (1795); ***Noul Testament*** (1818), printed at Neamţ Abbey.

But among the most important books we have to emphasize those that were transmitted during generations in Teleki' s familly. The importance of these personal ***Bibles*** consists on the fact that they preserve some notes, inscriptions, written by the members of the familly.

BDD-A19277 © 2003 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:54 UTC)